ԵՐԳԻԾԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՅԱԶԿԵՐՏԻ ՊԱՏԻԺ

Ճիշդ չէ՛ յունական առածը, որ կ'ըսէ.

— Երկիր մը քաղաքակրթութիւնը իր արտաքնոցներէն չափելու են։

Այս առածով, եթէ առաջնորդուելու ըլլանք, պէտք ըսենք որ Երեւանը քաղաքակրթութիւն չունի, վասնզի արտաքնոց չունի։

Բայց տեսէք, չէ՞ որ Երեւանը քաղաքակրթութիւն ունի ու թրամվայի է հասեր։

Երեւանի Քաղխորհուրդները տարբեր ժամանակներու մէջ, տարբեր հայեացք են ունեցեր արտաքնոցներու վրայ։

25 Թուի Քաղխորհուրդը ամիզարան մը չինել տալու Ռուսաց եկեղեցւոյ դիմաց, չիփ-չիտակ ճամբուն վրայ՝ այն հրամայականով, որով ըսել կ'ուզէր.

— Անցո՛րդ, պարտաւոր ես միզել։

Կամ՝

— Առանց միզելու չանցնիլ։

Իսկ ներկայ Քաղխորհուրդը խուպառ վերցուց արտաքնոցին պրակտիկան, առանց սակայն «որոշումով» մը նախապէս վերցնելու մարդկանց... դուրս երթալու ունակութիւնը։

Շատ ճշմարիտ է, ես չեմ մեղադրեր Քաղխորհուրդը. արտաքնոց յաճախելը առանձին գովելի բան չէ, և մինչև իսկ Կանտի «Զուտ բանականութիւն» ունեցող մարդու համար պակասութիւն մըն է նման տեղեր երթալը։ Ճիշդ է, անգամ դարերու ընթացքին հաւատացեալ մարդկութիւնը իր աստուածներու և կիսաստուածներու համար հազարաւոր տաճարներ, բայց ո՛չ մէկ արտաքնոց չինած է, բայց Երեւանի բնակչութիւնը դեռ չա՛տ մեղաւոր է այդ տեսակէտէն։

Մէյ մըն ալ վարչական արգելքները շատ անզօր են նման արմատացած սովորութիւն մը մէկէ՛ն արմատախիլ ընելու համար։

Այդ անհեթեթ սովորութիւնը անգամ ունի իր քմահաճ մօմէնտները։ Եթէ հիւր ես տեղ մը, ուր պէտքարանին տեղը չիտես, անմիջապէս պէտք կը զգաս. իսկ հարիւր տոկոսով պէտքարանով ապահովուած հիւրը բնաւ պէտք չի զգար։ (Տե՛ս «Արգիլուած պտուղին թէորին»)։

Այդ է պատճառը, որ օտար քաղաքներէ Երեւան ժամանողները, գիտնալով որ քաղաքը արտաքնոց չունի, անմիջապէս պէտք կը զգան։

Խօսելով Եւրոպայի մասին, պէտք է ըսել որ, այնտեղ շատ երկիրներու մէջ դեռ արտաքնոցները կը պահպանուին ու առանձին խնամքի առարկայ են։

Պատմականին անցնելով, պէտք է ըսել թէ՝ մարդը բոլոր դարերու մէջ պէտքարան է զգացեր, ատիկա հաւանական ենթադրութեան արժէք միայն կ'ունենայ և իւրաքանչիւր պատմաբան կրնայ քեզի դատարան քաշելով «ապացոյց» պահանջել։

Բայց ես կրնամ պնդել որ, Ե. դարուն արդէն հայ Նախարարները ծանօթ էին պէտքարանին, ու «Եղիշէն» առած դատարան կ'իյնամ.

Կը յանձնեմ Պարոյր Յազկերտ Թագաւորի մասին գրած այն գիրքը, ուր վերջինս կամենալով պատժել հայ նախարարները, խնջոյքի կը կանչէ զանոնք և աղէկ մը կերցնելէ ու խմցնելէ ետքը ալ «փոնջանոց» կը կնքէ։

Ահա՛ ձեզի դրաւոր պատիժ մը, որը այսօր աշխարհաւոր վերածելով Երեւանի Քաղխորհուրդը, անով կը պատժէ քաղաքացւոց։

Յազկերտի պատիժ չէ, եւ ի՞նչ է, երբ նոյն Քաղխորհուրդը ամէն հարիւր քայլին ճաշարան մը, ամէ՛ն յիսուն քայլին՝ թէյարան մը, ամէ՛ն տասը քայլին՝ սառ ջուրերու կրպակ մը կը բանայ, առանց մէկ հատիկ արտաքնոցի...։

«Հասարակական սնունդ», առանց «հասարակական արտաքնոցի»՝ Յազկերտի պատիժ է։

Ու ասկէ վերջ, եթէ բժիշկ մը ձեզի լուծողական գրելու ըլլայ՝ չընդունի՛ք և ըսէ՛ք.

— Բժի՛շկ, այդ Քաղխորհուրդին գրէ՛ որ նախ արտաքնոցի հարցը... լուծէ, որը 1925 թուէն ասդին պընդացեր է Քաղխորհուրդին «օրակարգին» մէջ։

Հարցը հասունցած է. այդ եթէ չի լուծուի վերէն՝ ապա կը լուծուի վարէն։

(Խորհր. Հայաստան) ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ

Ծ. Խ.— Այս յօդուածը զոր արտատպեցինք բարեկամայ երգիծաթերթէ մը, մեր կողմէ կը նուիրենք բոլոր անոնց, որոնք Երեւանէն Գահիրէ եւ Բարիզ «արտաքնոցային» յարձակումներ փորձեցին «Երկու Ամիս Հայաստանի Մէջ» գրքին դէմ, ուր մասնաւորաբար էր Լեռ Կամսարի ձաղկած պակասը՝